

8. Кірдан О.П. Контекстне навчання як сучасний тренд професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти. *Розвиток освітньої системи: європейський вектор* : матер. II Міжнар. наук.-метод. конф., 20–21 бер. 2019 р., Харків : ФОП Панов А. М., 2019. С.63-65.
9. Кірдан О.П. Поняття «теорія і практика професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти» в сучасному науковому дискурсі. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Сер. Педагогічні науки*. 2019. №3. С.126-133.
10. Кірдан О.П. Практико-орієнтоване навчання в професійній підготовці майбутніх економістів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Сер. Педагогічні науки*. 2020. №4 (408). С.76-83.
11. Кірдан О.П. Програма впровадження педагогічної системи результат орієнтованої професійної підготовки майбутніх економістів: мета, завдання, етапи організації дослідно-експериментальної роботи. *Revistă științifică progresivă*. 2018. №1. С.23-27.
12. Кірдан О.П. Програма цілеспрямованого формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності : метод. реком. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2017. 42 с.
13. Копитко М.І., Прихидько С.М. Коучинг як ефективна технологія управління для вітчизняних бізнес-структур у процесі забезпечення економічної безпеки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. економічна*. 2018. Вип.2. С.156-168.
14. Осадченко І.І. Дефініція та дидактична сутність поняття «кейс-метод». *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»* : наук.-теорет. зб. Сер. Педагогіка. Переяслав-Хмельницький, 2010. Вип.19. С.169-173.
15. Осадченко І.І. Дидактичний кейс: застосування технології інтерактивного навчання у ВНЗ: метод. реком. для викл. ВНЗ та студ. пед. спец. Черкаси : Тирада, 2015. 32 с.
16. Осадченко І.І. Методологічні підходи до розуміння сутності поняття «технологія освіти». *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. пр. Кривий Ріг : Редакція КДПУ, 2010. Вип.30. С.55-61.
17. Остапенко Е.О. Формування готовності майбутніх економістів до професійного саморозвитку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ін-т вищої освіти НАПН України. Київ, 2015. 20 с.
18. Петрова І.В. Дуальна освіта у суспільстві економіки знань. *Formation of Knowledge Economy as the Basis for Information Society* : 6th International Scientific Seminar. Kyiv ; Amsterdam ; Paris : International Academy of Information Science, 2018. С.71-74.
19. Приходько Т.П. Формування готовності майбутніх економістів до викладацької діяльності в процесі магістерської підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Класичний приват. ун-т. Запоріжжя, 2009. 20 с.
20. Романовський О.Г., Михайличенко В.Є., Грень Л.М. Педагогіка успіху. Харків : НТУ «ХП», 2011. 376 с.
21. Програма розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, затверджена розпорядженням Кабінету міністрів України № 286-р від 23.02.2022: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.03.2023).
22. Тинкалюк О. Педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2014. 20 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СФЕРИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-300-2-7>

Ірина МУШЕНИК

кандидат економічних наук, доцент

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

e-mail: mushenik77@ukr.net

Вступ. Уведення в Україні воєнного стану позначилося на всіх сферах суспільного життя. Освітня галузь також зазнала змін. Війна негативно впливає на організацію освітнього процесу, це зумовлює потребу в гнучкій трансформації діяльності освітньої сфери на період дії воєнного стану. Передусім постала необхідність убезпечення учасників освітнього процесу, особливо на початку повномасштабної війни.

Одним із найважливіших компонентів життя кожної людини є система освіти, яка пов'язана із реалізацією поширення знань.

Вона охоплює діяльність реально сформованих суспільних інститутів, які здійснюють підготовку молоді до життя на основі отриманих знань в дошкільних дитячих установах, в середніх спеціальних, професійно-технічних і вищих навчальних закладах. Освіта сьогодні є головною моральною підвалиною суспільства, вона має бути спрямована в наше майбутнє. Від неї багато-чого залежить, яким буде наше суспільство завтра. Національна система освіти формується в умовах значних зрушень у духовному просторі суспільства, що вимагає від громадян доброго, мудрого та вічного переосмислення й визначення власної світоглядної позиції, а також вносить певні корективи в цілі, завдання та зміст освітнього процесу [4].

Сутністю постіндустріального інформаційного суспільства стали суттєві зміни в усіх сферах людського життя. Поширення інноваційних технологій в освітній галузі стало об'єктивною закономірністю, зумовленою новою філософією освіти. Інновації варто розглядати як ефективні та результативні нововведення у змісті, методах, засобах і формах навчання та виховання особистості, в управлінні системою освіти, в організації освітнього процесу, у структурі закладів освіти. Особливої актуальності набули інновації з початком широкомасштабної війни, розв'язаної російською федерацією на території України, коли стало життєво необхідним приймати швидкі, нестандартні, по суті – інноваційні рішення.

Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. Саме тому підтримка активного упровадження інновацій в освітню галузь під час війни стала одним із ключових напрямів роботи Міністерства освіти і науки України та його підрозділів.

Сучасна педагогічна наука перебуває в активному пошуку адекватних засобів реалізації освітніх програм. Одним із важливих завдань сучасної освіти є формування творчої особистості, що володіє важливими методами мислинневої діяльності, дослідницькими якостями, здатна до ефективної взаємодії з природою та суспільством [1].

Сьогодні інформаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства. У цих умовах революційних змін вимагає і система навчання. Звідси можна сказати, що актуальність даного питання має місце у сучасному освітньому середовищі, адже нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет. Сучасні інформаційні технології відкривають здобувачам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження та закріплення професійних навиків.

Інформатизація суспільства пов'язана, насамперед, з розвитком комп'ютерної техніки, різноманітного програмного забезпечення, глобальних мереж (Інтернет), мультимедійних технологій [2].

Виклад основного матеріалу. Однією з найактуальніших тем у сучасних наукових дослідженнях у сфері розвитку освіти й науки в Україні є врахування в освітніх реформах і національному законодавстві здійснення інноваційної освітньої діяльності, проведення дослідно-експериментальної роботи з модернізації змісту та якості української освіти, реалізації концепції «Нова українська школа» в закладах освіти, які мають чимало вагомих здобутків. Розпочинаючи аналіз сучасного стану освітньої галузі і тих перспектив, які вона може запропонувати молодому поколінню, перш за все, зосереджусь на перевагах і недоліках процесу впровадження комп'ютерних та інформаційних технологій у навчальний процес. Так, група тайванських дослідників зазначає, що «стрімкий розвиток технологій за останні кілька десятиліть сильно вплинув про роботу, життя, культуру та соціальну взаємодію. Ті навички, які потрібно розвивати здобувачам, щоб бути готовими до робіт 21 століття, відрізняються від тих, яких вони потребували 10 років тому. Тож здобувачам вищої освіти стає зрозуміло, що традиційні методи не в змозі задовольнити потреби освіти, у якій акцент зроблено на навчальному досвіді вищого порядку і результатах, продиктованих зміною знань і орієнтованого на комунікацію суспільства. Усе частіше визнається, що ефективно використання технологій є необхідним для забезпечення високоякісної освіти та підготовки здобувачів до викликів 21-го століття» [7].

В епоху розбудови інформаційного суспільства, в якому основним капіталом і головним ресурсом економіки стають знання, освіта має бути не тільки провідною умовою самореалізації та самоактуалізації особистості, збагачення її творчого потенціалу, але й найважливішим фактором соціально-економічного та духовного піднесення держави, забезпечення її конкурентоспроможності на світовій арені.

У зв'язку з цим системи освіти розвинених країн у XXI ст. постали перед рядом історичних викликів: вони мають не тільки забезпечити успішну життєдіяльність громадян в умовах інноваційного типу суспільного життя, але й виховати інтелектуальну еліту нації. Тому на сучасному етапі розвитку в європейських країнах і США виховання обдарованих дітей і молоді вважається одним із найважливіших напрямів державної політики.

Ще одним викликом, пов'язаним із доступом до всесвітньої мережі, є невміння аналізувати інформацію, яка буквально «атакує» користувачів з найрізноманітніших джерел. Вікіпедія, бази рефератів, есе, критичних оглядів і решта подібних ресурсів безкоштовно або платно забезпечують здобувачів роботами, які копіюються ними без попереднього аналізу і перевірки даних. Така легкість виконання завдань сприяє виродженню оригінальності, бажання думати і особистісно розвиватись, які можливі лише у процесі самостійного подолання перешкод і досягнення нових звершень. Звісно, освітня галузь поступово впроваджує системи і програмне забезпечення, які перевіряють роботи на плагіат та запозичення, але це не є вирішенням проблеми, оскільки учні / студенти витрачають час на пошук способів «обійти» ці системи, а не на підготовку самостійних критичних оглядів чи інноваційних проєктів, в яких були б висвітлені їхні особисті здобутки [5].

На сучасному етапі розвитку системи освіти України, яка перебуває у стані реформування, у суспільстві сформувався стійкий запит на достовірну статистичну й адміністративну інформацію про стан та динаміку поступу сфери освіти.

Освітніх статистичних показників досить багато. Усі вони періодично оновлюються і зберігаються в електронних базах даних. Наприклад, уся шкільна, дошкільна, позашкільна статистика оновлюється та зберігається в інформаційній освітній системі національного рівня ПАК «АІКОМ». Проте з цього масиву даних може бути сформована порівняно невелика група управлінських індикаторів, що відображатимуть зміни у сфері освіти найбільш рельєфно, дадуть змогу підвищити дієвість державної освітньої політики.

Розроблено методика для визначення рівня внутрішнього забезпечення якості освіти (ВЗЯО) на інституційному рівні, яка включає систему показників та індикаторів у відповідності до стандартів ESG-2015 методи кількісного вимірювання та переведення отриманих числових оцінок у якісні.

Проблема визначення рівня внутрішнього забезпечення якості освіти може бути вирішена за допомогою застосування методів прикладного статистичного аналізу та кваліметрії.

Завдання дослідження полягало у наступному: Розробити систему індикаторів, відповідних їм показників та механізмів їх вимірювання для визначення рівня ВЗЯО у відповідності до вимог ESG-2015. У цій публікації використано наступне трактування понять індикатор та показник:

Індикатор – елемент, який відображає рівень (стан) системи забезпечення якості освіти або її підсистеми у зручній для сприйняття формі.

Показник – кількісно вимірювана (оцінена в інший спосіб) характеристика однієї або декількох властивостей освітньої діяльності або вищої освіти, що відображають їх результати. Він слугує для визначення рівня забезпечення відповідного індикатора.

Ця розробка виконувалась у рамках із реалізації міжнародного проєкту QUAERE: «Система забезпечення якості освіти в Україні: розвиток на основі європейських стандартів та рекомендацій» у рамках програми Erasmus+ «Розвиток потенціалу вищої освіти» (реєстраційний номер проєкту 562013-EPP1-2015-1-PLERPKA2-SVHE-SP) проєкту і призначена для визначення рівня ВЗЯО у кількісному та якісному еквіваленті по окремо взятій програмі, групі програм, в цілому по ЗВО у процесі самоаналізу з метою виявлення слабких позицій та відстеження динаміки зміни рівня забезпечення якості освіти та окремих складових [1].

Глобальні виклики, зумовлені розвитком технологій, змінами структури економіки, ринку праці та сфери зайнятості, демографічними й соціальними проблемами, пов'язаними з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, наразі багаторазово підсилені повномасштабною військовою агресією російської федерації. Перед системою освіти постали завдання, що потребують негайного розв'язання та які в мирний час ніколи не були б такими нагальними, а саме: безпека функціонування закладів освіти, організація освітнього процесу в умовах воєнного стану й багато інших [3].

Повномасштабна військова агресія російської федерації проти України зумовила низку викликів для сфери інформаційного освітнього управлінського забезпечення, а саме:

1. Створення загроз для інформаційних освітніх систем у вигляді кібератак, фізичного руйнування комп'ютерної техніки, серверів, ліній зв'язку тощо.

2. Масові внутрішні та зовнішні (за кордон) переміщення учасників освітнього процесу, що повністю змінюють усталені канали збору освітньої інформації, вимагають пошуку нових способів її верифікації.

3. Виникнення в умовах воєнного стану невідкладних потреб учасників освітнього процесу, на які управлінцям необхідно швидко реагувати. Це вимагає розроблення нових інструментів збору інформації, використання ризикоорієнтованого підходу виявлення таких освітніх потреб, швидкого представлення узагальненої інформації для кількісного оцінювання допомоги з боку держави чи міжнародних партнерів.

4. Забезпечення дієвості управлінських рішень, яка ґрунтується на достовірності даних. Її можна гарантувати шляхом використання індивідуальної інформації про учасників освітнього процесу, застосування нових апаратних і програмних рішень для вдосконалення освітніх інформаційних систем, а також створення відповідного нормативно-правового підґрунтя.

5. Перегляд підходів щодо проведення й тематики освітніх аналітичних досліджень в умовах воєнного стану.

З метою посилення інформаційної обґрунтованості управлінських рішень Міністерства освіти і науки України та керівників департаментів (управлінь) освіти і науки обласних держадміністрацій за дорученням МОН ДНУ «Інститут освітньої аналітики» було створено набір управлінських інформаційних індикаторів розвитку освіти Solid Info, що відображають ключові характеристики стану освіти регіонів, країни й дають змогу швидко ідентифікувати проблемні аспекти функціонування освітньої мережі, визначити напрями першочергового спрямування зусиль управлінців на розвиток освіти в регіонах. Для виконання цього завдання створюється інформаційний управлінський інструмент «теплова матриця» з використанням ризикоорієнтованого підходу. Теплова матриця візуалізує стан розвитку освіти та допомагає управлінцям оперативно вирішувати пріоритетні завдання і спрямовувати зусилля на найбільш невідкладні з них.

Теплові матриці будуються для кожного з інформаційних блоків (здобувачі освіти, педагогічні працівники, створення сучасного освітнього середовища, фінанси освіти, інклюзія), і за потреби можуть бути об'єднані в загальну теплову матрицю. Побудова теплових матриць для сфери освіти в розрізі такого самого складу індикаторів Solid Info може бути здійснена й для обласного рівня, проте тут у ролі територіальних одиниць виступатимуть територіальні громади (сільські, селищні, міські). Обласні управлінці на основі інформації, що візуалізується тепловою матрицею, зможуть швидко ідентифікувати найбільш значущі проблеми на рівні громад і спрямувати свої зусилля на їх подолання. Повномасштабна війна російської федерації проти України зумовила потребу в запровадженні нових аналітичних показників із метою розв'язання нагальних проблем, характерних для воєнного часу. Фахівцями ДНУ «Інститут освітньої аналітики» доповнено аналітичні дані Solid Info в частині інформації про виклики під час війни. Діяльність ДНУ «Інститут освітньої аналітики» в період дії воєнного стану була спрямована на підтримку інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів Міністерства освіти і науки України для покращення організації освітнього процесу в закладах освіти, передусім закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти.

Британські вчені сформувавши сукупність показників, за допомогою яких вони здійснили спробу оцінити якість освітніх послуг, що надаються державними інституціями, зокрема університетами. Ними створено систему показників ефективності в багаторівневих ієрархічних системах. Якість послуг цими вченими головним чином визначається методом порівняння інституційних результатів із урахуванням використаних фінансово-матеріальних ресурсів [6].

Основними майданчиками для діалогу з міжнародними партнерами став Освітній кластер: Україна та Секторальна робоча група «Освіта і наука» при Міністерстві освіти і науки України (СРГ «Освіта і наука»), учасниками якої є міжнародні організації, дипломатичні представництва іноземних держав, неурядові організації та проекти, які реалізують програми підтримки української освіти й науки. Перелік учасників є дуже широким та відкритим до приєднання.

СРГ «Освіта і наука» координує залучення й використання міжнародної допомоги, спрямованої на підтримку реалізації державної політики для досягнення заявлених стратегічних пріоритетів у сфері освіти та науки. В умовах російської агресії МОН активно використовує Секторальну робочу групу «Освіта і наука» як майданчик для діалогу з максимально широким колом партнерів та друзів України з метою формування міжнародної коаліції на підтримку української освіти й науки. СРГ «Освіта і наука» використовує формат надзвичайних (відбулися 15 березня й 9 травня 2022 р.) та планових засідань, а також тематичних підгруп, у яких обговорюються поточні виклики в освітньому секторі в умовах воєнного стану й формуються пропозиції для керівництва МОН. Вже відбулися засідання тематичних підгруп «Професійна (професійно-технічна) освіта», «Цифрова трансформація освіти і науки», «Психологічна підтримка і допомога».

Вступ України на шлях інноваційного розвитку економіки зумовив модернізацію всіх галузей, в тому числі й освітньої сфери.

Заклади освіти, які впроваджують у свою діяльність інноваційні розробки, активно використовують досягнення науки є рушійною силою для просування інноваційного розвитку та необхідних сутнісних перетворень у системі освіти. Нова українська школа є школою навчання та розвитку компетентностей. Часи змінюються, і освітній процес слід адаптувати до потреб здобувачів освіти. Тому основним, базовим компонентом Національного технопарку з підвищення якості освіти є впровадження в освітній простір компетентнісної освіти, зокрема функціонування офлайн – та онлайн-ресурсів ціннісних орієнтирів освіти, кардинальне оновлення системи підготовки та супроводу компетентного вчителя для Нової української школи. Розвиток інноваційних технологій стає основою масштабних освітніх реформ, що перетворюють освіту на продуктивний сектор економіки.

Міністерство освіти і науки України розробило 11 проєктних пропозицій для покриття першочергових потреб сфери освіти на період воєнного стану, що відповідають ключовим пріоритетам освітньої політики. Їх вчасна імплементація може мінімізувати освітні втрати та підвищити стійкість української освіти в умовах війни. Серед них:

1. *Цифрові девайси для освіти* – проєкт, спрямований на закупівлю ноутбуків і планшетів для здобувачів освіти та педагогів з метою забезпечення постійного доступу до освіти учнів і надання можливості вчителям викладати з використанням дистанційних технологій.

2. *Вступна кампанія 2022* – проведення модернізації Єдиної державної електронної бази з питань освіти для забезпечення прозорої, конкурентної й безпечної процедури вступу до українських коледжів та університетів у 2022 р.

3. *Видання підручників і посібників для Нової української школи (НУШ)* – проєкт, що забезпечить розгортання реформи НУШ на рівні базової середньої освіти, починаючи з 5-го класу.

4. *Відкриття освітніх хабів за кордоном* – проєкт, спрямований на забезпечення зв'язку українських біженців за кордоном із системою освіти України, надання їм можливості навчатися за державними стандартами, отримати навчальні консультації та психологічну підтримку.

5. *Розширення парку шкільних автобусів для закладів загальної середньої освіти*, що дасть змогу підвозити учнів, особливо зі шкіл, які зруйновані, до закладів, де проходять заняття.

6. *STEM-освіта* є вкрай актуальною сьогодні та невід'ємною частиною реформи НУШ у контексті надання можливості кожному учневі, який переходить до 5-го класу, отримати доступ до сучасних засобів навчання.

Посилення ролі STEM-освіти зумовлюється підвищенням мотивації молоді до вивчення предметів природничо-математичного циклу й, водночас, високим запитом виробничої сфери на працівників, що володіють компетентностями для постановки і виконання завдань у сферах: інженерії, медицини, екології, IT, фармацевтики, нанотехнологій, авіабудуванні та інших. STEM-освіта є інструментом для реалізації ключових положень Концепції Нової української школи щодо оновлення дидактичних методів, засобів, форм та принципів навчання.

7. *Цифровий освітній паспорт*, який полягає у фактичному створенні цифрової освітньої екосистеми з відстеженням освітньої траєкторії кожного учня для полегшення праці вчителя й цифровізації управлінських процесів в освіті.

8. *Створення наздоганяючих освітніх (catch up) програм та інструментів* – проєкт, спрямований на оцінювання освітніх втрат і розв'язання цієї проблеми шляхом створення й запровадження програм та інструментів для наздоганяючого навчання.

9. *Створення навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням* – проєкт у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, що має забезпечити масштабування вже існуючої успішної практики створення навчально-практичних центрів на базі закладів П(ПТ)О для інтенсивної підготовки робітничих кадрів відповідно до потреб економіки України.

10. *Профорієнтація та побудова кар'єри «Обери професію своєї мрії»* – актуальне завдання з огляду на потребу у створенні умов для свідомого вибору професії молодими українцями.

11. *Навчання вчителів/учнів наданню домедичної допомоги* – проєкт, актуальність якого не викликає сумнівів, особливо в умовах війни, та й у повоєнний період теж.

Інновацію в освіті розглядають як реалізоване нововведення у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (як методики, технології), у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і у підходах до соціальних послуг в освіті. Це суттєво підвищує якість, ефективність та результативність освітнього процесу, тому педагогічна інноватика відповідно до особливостей новітніх процесів в освіті повинна охоплювати певні теоретичні блоки понять і принципів, а саме: створення нового в системі освіти та педагогічної науки, сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством, застосування педагогічних новацій, система

рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів в освіті та керування ними.

Для забезпечення комунікації з міжнародними партнерами, громадськими організаціями, зарубіжними міністерствами та іншими зацікавленими сторонами створено двомовний розділ вебсайту МОН «Підтримка освіти і науки України під час війни», де розміщується актуальна інформація про невідкладні потреби системи освіти й науки та пріоритетні завдання секторальної політики.

Фонд The LEGO Foundation (Данія)

Міністерство освіти і науки України співпрацює із The LEGO Foundation (Данія) з 2010 р., з моменту підписання Меморандуму про взаєморозуміння. Метою діяльності Фонду в Україні є впровадження ігрових і діяльнісних методів навчання в освітній процес для всебічного розвитку особистості вихованця/учня/студента, переосмислення й трансформація підходів до навчання педагогічних та науково-педагогічних працівників. Наступний меморандум (підписаний 30 листопада 2021 р.) орієнтований на продовження й поглиблення співпраці сторін із метою системних та стійких змін в освіті.

У рамках співпраці імплементуються чотири основних проекти:

- проект «Сприяння освіті» у дошкіллі;
- проект підтримки Нової української школи;
- проект з упровадження модулів, спецкурсів та навчальних дисциплін із діяльнісних методів навчання в освітні програми закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти;
- проект з реалізації та підтримки наукових і моніторингових досліджень в Україні, зокрема залучення міжнародних наукових інституцій.

Проект підтримки Нової української школи передбачає допомогу в імplementації реформи в початковій та базовій школі шляхом проведення навчань і тренінгів для педагогів щодо реалізації діяльнісного підходу в освітньому просторі НУШ у рамках впровадження нових державних стандартів.

Окрім цього, The LEGO Foundation здійснює методичний супровід педагогів через онлайн-спільноту «Діяльнісний підхід у школі», яка налічує понад 23 тис. учителів початкової школи (<https://www.facebook.com/groups/2057566954528233>).

The LEGO Foundation поглиблено співпрацює з пілотними школами у форматі тренінгів, супроводу всіх класів початкової школи, регіональних сесій з обміну досвідом та наставницьких візитів із метою побудови на базі зазначених шкіл майданчиків для проходження педагогічної практики студентами закладів вищої освіти.

З 24 лютого 2022 р. The LEGO Foundation було додано гуманітарний компонент до проектів, що імплементуються в Україні. Цей напрям передбачає фінансову підтримку, надання грантів міжнародним інституціям і партнерам, які підтримують дітей та сім'ї в кризових ситуаціях. Зокрема, The LEGO Foundation разом із Ole Kirk's Fond та LEGO Group виділено 110 млн данських крон для надання гуманітарної допомоги, забезпечення захисту та освітніх потреб українських дітей. Ці кошти було поділено поміж партнерами, включаючи ЮНІСЕФ, Save the Children і Данський Червоний Хрест.

Наразі The LEGO Foundation готує наступний етап підтримки української освіти, що передбачає забезпечення закладів – учасників проектів та інститутів післядипломної педагогічної освіти технічними засобами навчання, програмами соціально-емоційного розвитку дітей дошкільного віку, модулями з психосоціальної підтримки, орієнтованими на педагогів ЗДО й початкових класів ЗЗСО, а також надання грантів партнерам для забезпечення інтеграції українських дітей – ВПО в освітні системи сусідніх країн. Проекти, започатковані до 24 лютого 2022 р., будуть імплементуватись і надалі задля забезпечення сталості поступу освіти України в Європейський освітній простір.

Швейцарсько-український проект

«Децентралізація для розвитку демократичної освіти» (DECIDE)

Швейцарсько-український проект «Децентралізація для розвитку демократичної освіти» (DECIDE) реалізується в Україні ГО DOCCU у партнерстві з Цюріхським педагогічним університетом (Швейцарія) за підтримки Швейцарської Конфедерації, представленої Посольством Швейцарії в Україні / Швейцарським бюро співробітництва в Україні. Проект DECIDE спрямовано на підтримку реформ в освіті та процесів децентралізації для впровадження в Україні ефективної системи управління освітою в громадах. Важливими напрямками реалізації проекту є підтримка реформи в освіті, зокрема реформи НУШ, реформи шкільного харчування, та ініціативи «Дебюрократизація управління освіти». Особливого значення впровадження реформи освіти набуло в умовах війни. Проект долучився до реалізації першочергових заходів із підтримки загальної середньої освіти.

Так, із лютого 2022 р. проєкт підтримав:

- розроблення та підготовку змістового наповнення освітнього чат-боту «EducationUaBot», що доступний у Telegram і Viber для всіх учасників освітнього процесу. Чат-бот містить інформацію про організацію навчання в умовах війни на території України та за кордоном для всіх учасників освітнього процесу. На сьогодні чат-бот охоплює 32 825 користувачів;

- розроблення emergency.mon.gov.ua – вебсайту про систему освіти в Україні для міжнародної освітянської спільноти, що сприяє адаптації українських дітей-біженців у країнах перебування та допомагає дітям і батькам підтримувати зв'язок із вітчизняною системою освіти.

У межах проєкту DECIDE надано технічну підтримку МОН і УЦОЯО з проведення в Україні НМТ у співпраці з ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ. Зокрема, проєктом надано технічну допомогу в розробленні Технічного завдання для національної електронної екзаменаційної системи і створення її прототипу. Згодом система стане основою для проведення ЗНО, іспитів у ЗВО тощо.

Міжнародна допомога українським дослідникам освіти

З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України істотно зросла міжнародна допомога вітчизняній науці. Запуск Єврокомісією порталу «Європейський дослідницький простір для України» (ERA4Ukraine) дав старт інформаційній підтримці вітчизняних науковців щодо існуючих для них можливостей на європейському й національному рівнях.

Зокрема, на підтримку науковців і дослідників, що вимушено залишили межі України, спрямовано спеціальний проєкт грантової програми Марії Склодовської-Кюрі на 25 млн євро21. Започатковано програму фінансової підтримки українських науковців зі ступенем доктора (PhD) Польською академією наук у співпраці зі США тривалістю до трьох місяців із можливістю продовження до шести місяців (за умови наявності коштів), у межах якої було надано й затверджено 50 грантів.

Важливу підтримку українським дослідникам надав Фонд VolkswagenStiftung, виділивши та профінансувавши 6–12-місячні наукові стипендії за програмою «Фінансування науковців-біженців та науковців з України» для таких осіб, прикріплених до університетів. Одним із потужних дослідницьких центрів, які прийняли українських науковців за підтримки Volkswagen Foundation, став Університет Лейфана (Leiphana) в Нижній Саксонії (м. Люнебург, Німеччина). За підсумками 2019 р. цей центр посідав 9-те місце в рейтингу всіх державних університетів Німеччини за чисельністю стипендіатів Німецького національного академічного фонду та 2-ге місце серед університетів без медичних досліджень.

Особливий поштовх розвитку й реформуванню української освітньої галузі дає співпраця з Інститутом освітніх наук (IBWI), який очолює професор, доктор Маркус Пітч. Пріоритетними напрямками його досліджень є управління освітою та підвищення її якості. Зокрема, йдеться про дослідження складових професійного розвитку лідерів і посилення інноваційної складової в навчальних програмах шкіл як чинників покращення освітнього менеджменту. У червні 2022 р. було підписано Меморандум про взаєморозуміння між ДНУ «Інститут освітньої аналітики» та Університетом Лейфана, що надає додаткові можливості для співпраці на перспективу й обміну досвідом між ФРН і Україною в системі вдосконалення освітньої галузі України як країни-кандидата на членство в ЄС [7].

З метою збереження й примноження потенціалу національної системи вищої та фахової передвищої освіти, спроможності формувати якісний людський капітал і забезпечувати інноваційний характер процесів у суспільстві для:

- створення ефективної системи управління у фаховій передвищій та вищій освіті, перетворення їх на соціально відповідальні ланки підготовки фахівців;

- формування довіри громадян, держави й бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності закладів освіти;

- забезпечення належної якості освітньої та наукової діяльності закладів освіти, конкурентоспроможності зазначених ланок освіти, їх доступності для різних верств населення.

Досягнення окреслених цілей передбачає виконання низки конкретних завдань щодо забезпечення фінансової автономії закладів вищої освіти, їх інтеграції до світового освітньо-наукового простору, оснащення навчальних і науково-дослідних лабораторій сучасним обладнанням, забезпечення гармонізації структури вищої освіти України відповідно до зобов'язань країн-членів Європейського простору вищої освіти, посилення зв'язків освіти з наукою й бізнесом, розширення освітніх послуг у сфері освіти дорослих, посилення інноваційної діяльності. Маємо створити підґрунтя для подальшого розвитку фахової передвищої та вищої освіти.

Разом із тим першочергової уваги потребують проблемні питання, спричинені війною, зокрема:

- відновлення й розвиток інфраструктури закладів фахової передвищої та вищої освіти, що зазнали руйнувань і пошкоджень унаслідок збройної агресії російської федерації;

– відновлення кадрового потенціалу закладів освіти через значний відтік конкурентоспроможних педагогічних та науково-педагогічних працівників за кордон або в інші регіони країни, втрату зв'язку зі своїми закладами освіти;

– функціонування системи освіти в умовах обмеженого фінансування через зменшення обсягів бюджетних видатків у зв'язку з руйнацією економіки.

Найбільшим викликом у новому навчальному році для системи освіти є створення безпечних умов усім учасникам освітнього процесу.

Екс міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет презентував проєкт Національного технопарку з підвищення якості освіти під час Всеукраїнської стратегічної сесії «Освіта України – 30. Національний технопарк з підвищення якості освіти» в м. Харків, де були висвітлені питання трансформації національної системи освіти, розбудова Нової української школи та забезпечення якісної та доступної освіти, ідея створення Національного технопарку з підвищення якості освіти, що забезпечить розбудову якості освіти належної синергії «СІМ НОТ»: Синергія, Інтеграція, Менеджмент, Національний Освітній Технопарк; модель з чотирьох базових компонентів: упровадження в національний освітній простір основних цінностей та компетентнісної освіти; розвиток інтелектуальної еліти нації; створення безпечного для життя та здоров'я середовища; трансформація системи управління освітою. У цей технопарк планується закласти інноваційні проєкти.

«Нова українська школа є школою навчання та розвитку компетентностей. Часи змінюються, і освітній процес слід адаптувати до потреб здобувачів освіти. Тому основним, базовим компонентом Національного технопарку з підвищення якості освіти є впровадження в освітній простір компетентнісної освіти, зокрема функціонування оффлайн- та онлайн-ресурсів ціннісних орієнтирів освіти, кардинальне оновлення системи підготовки та супроводу компетентного вчителя для Нової української школи.

Задля реалізації амбітної мети МОН пропонує об'єднатися в технопарк топ-менеджерам освіти, науковцям, ректорам університетів, директорам педагогічних коледжів, шкіл, позашкільних закладів освіти, батькам здобувачів освіти, бізнесу. Керівникам департаментів освіти і науки, закладів вищої і післядипломної освіти, громадам Міністр запропонував розглянути питання відкриття сервісних центрів технопарку, які, як і сам технопарк, можуть існувати у віртуальному або в реальному просторі та часі.

Такі сервісні центри технопарку на місцях задовольнятимуть інтереси та потреби всіх учасників освітнього процесу громади:

- здобувачів освіти – у забезпеченні конкурентоспроможності та успішності в житті;
- батьків – у впевненості за майбутнє своїх дітей;
- освітян і науковців – у появі нових стимулів та отриманні високих результатів своєї праці;
- роботодавців і бізнес-структур – в отриманні висококваліфікованих фахівців, здатних суттєво підвищити економічний стан своєї країни.

З метою посилення інтеграції освіти, науки та бізнесу для надання якісних освітніх послуг у структурі технопарку планується створити 7 хабів:

- Hub Освітніх high-tech (STEM, інкубатор);
- Hub Сервісний дизайн освітніх технологій;
- Інтелектуальна платформа TeachHub;
- Hub Освіта для мене – школа для всіх #Education for me – School for everyone;
- Hub Відкрите партнерство Open Partnership;
- Hub Освіта. Наука. Особистість. Education. Science. Personality;
- Hub Інноваційний менеджмент Innovative Management.

Така структура технопарку (рис.1) дозволить забезпечити отримання якісної освіти, її відповідності сучасним вимогам суспільства та ринку праці.

«Запровадження представленої моделі має гарантувати входження України до держав із потужними освітніми системами та стане передумовою зростання економічного потенціалу нашої держави. Задля реалізації цієї мети пропонуємо об'єднатися в технопарк топменеджерам освіти, науковцям, ректорам університетів, директорам педагогічних коледжів, шкіл, закладів позашкільної освіти, батькам здобувачів освіти, бізнесу, нашим партнерам і всім охочим. Будемо вдячні за ідеї, пропозиції, готовність ділитися досвідом», – зауважив екс міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет. Позиція Міністра освіти і науки щодо створення Національного освітнього Технопарку в Україні знайшла своє відображення у науково-педагогічному проєкті, який затверджений наказом Міністерства освіти і науки України.

Рис.1. Національний освітній технопарк

Стратегічний напрям розвитку освіти – зробити її конкурентоздатною серед систем освіти європейських країн і обумовлює актуальність проблеми, визначає необхідність переходу від традиційних репродуктивних освітніх технологій до інтенсивних, інноваційних, які формують особистість дитини креативного типу, яка спроможна самостійно оволодівати знаннями, уміннями, виявляти творчу діяльність.

Україна є частиною глобального світу і разом з ним проходить період трансформації суспільних і економічних відносин, які призводять до значних змін на ринку праці. Нові тенденції – стрімкий розвиток інновацій та технологій, виникнення нових спеціальностей на перетині декількох галузей, нових форм і видів зайнятості, підвищення конкуренції, посилення міграції, можливість постійно змінювати місце роботи та фах – висувають нові вимоги до володіння знаннями, вміннями та навичками. М'які універсальні міжпрофесійні навички (soft skills), такі як менеджмент знань та інформації, самоорганізація, ведення переговорів, уміння аналізувати та приймати ефективні рішення, розв'язувати комплексні задачі, дозволяють нам швидко адаптуватися до нових умов, а разом з профільними знаннями – набутти конкурентоздатності та затребуваності на ринку праці [2].

Сучасні освітні виклики формують нові запити суспільства. Вимушений перехід, у зв'язку з карантинними обмеженнями, на дистанційну форму навчання показав лише часткову готовність закладів освіти до забезпечення якісною освітою осіб, незалежно від їх місця проживання та навчання. Малокомплектні заклади вищої освіти й раніше перебували у скрутному становищі через неукомплектованість педагогічними працівниками, брак сучасного матеріально-технічного обладнання для проведення практичних занять, недофінансування, високі річні фінансові затрати на навчання одного учня у порівнянні з середніми показниками по країні.

Ключ до вирішення описаних вище проблем – це використання комп'ютерних технологій. Але ефективний освітній процес з використанням комп'ютерних технологій можливий тільки у випадку створення необхідних для цього умов. Одна з таких умов – інтегроване цифрове середовище, освітня інтернет-платформа, адаптована для проведення дистанційної форми навчання.

Цифрова освіта – це новий метод навчання, який використовує комп'ютерну техніку, мережеві комунікаційні та інші інформаційні технології для здійснення освітньої діяльності на основі сучасних освітніх поглядів та теорій. Він є інтерактивним, ефективним, відкритим, гнучким та мобільним. Серед основних проблем розвитку цифрового освітнього середовища можна виокремити такі: відставання побудови цифрових навчальних ресурсів від потреб освітньої практики; різний, іноді недостатній рівень інформаційної грамотності вчителів; необхідність технічної адаптації та якіснішого обслуговування інформаційно-комп'ютерних ресурсів закладів системи загальної середньої освіти відповідно до нових вимог цифрового навчального середовища; навчання та технології не є глибоко інтегрованими [6].

Створення безпечного та здорового освітнього середовища, формування навичок цифрової грамотності та поведінки здобувачів освіти у Всесвітній мережі, соціально-емоційна грамотність, відповідальне ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, використання інформаційно-цифрових технологій є важливими завданнями для всього суспільства. Оскільки, безпека освітнього

середовища являється якісною характеристикою та необхідною умовою будь-якого закладу освіти для його ефективного функціонування.

Висновки. Підбиваючи підсумки, зазначу, що український освітній простір повинен витіснити із себе застарілі способи навчання і активно впроваджувати новітні методики, обирати альтернативні, гнучкіші форми роботи, запропонувати учням і викладачам більше свободи для активізації їх творчого потенціалу. Зубріння матеріалу повинне бути заміщене критичним аналізом даних, виявленням зв'язків і прихованого змісту. Адже пошук інформації в мережі не тотожний вмінню коректно її аналізувати і застосувати в реальних життєвих ситуаціях. Вважаю, що завдання сучасних педагогів полягає у тому, щоб зорієнтувати молодь в інформаційному просторі, навчити її працювати з базами даних, фільтрувати потоки інформації, критично їх аналізувати і впевнено комбінувати отримані знання з нестандартними ідеями і підходами. Однак зробити це може лише той викладач, який здатен творчо підходити до організації навчального процесу, формулювати креативні завдання і стимулювати інтелектуальну роботу здобувачів вищої освіти.

Для розвитку інформаційного суспільства в Україні необхідно докласти зусиль до зменшення цифрового розриву, створення та ухвалення необхідних законодавчих та нормативних актів для регулювання використання ІКТ, збільшення притоку інвестицій для автоматизації процесів, звернення уваги на комп'ютерну грамотність громадян та підготовки кваліфікованих кадрів у ІТ сфері. Вважаємо, що пріоритетними завданнями залишається удосконалення національної системи показників оцінки розвитку інформаційного суспільства; введення нових принципів розвитку інформаційного суспільства, з урахуванням формування моделей споживання і виробництва; визначення інституційного забезпечення координації діяльності державних органів з питань розвитку інформаційного суспільства; необхідність ефективної діяльності національної системи кібербезпеки.

Список використаних джерел:

1. Григорук П.М., Григорук С.С. Підхід до визначення рівня внутрішнього забезпечення якості освіти на інституційному рівні: URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/168414133.pdf> (дата звернення 20.03.2023).
2. Ільченко О.І. Новітні інформаційні технології – запорука створення якісного педагогічного продукту: URL: <https://sites.google.com/a/hrapay.com/elena/moi-publikacii/povitini> (дата звернення 19.03.2023).
3. Любович А.А., Ссіна О.Г. Сучасні інформаційні технології в освіті. *Інформатика та інформаційні технології*. матер. студ. наук. конф., 20 квітня 2015 р. Одеса, ОНЕУ. С.118-120.
4. Ковцун М.С. Освіта й сьогодні: URL: <https://ogo.ua/articles/view/2019-06-13/100298.html> (дата звернення 21.03.2023).
5. Освіта України в умовах воєнного стану. *Інформаційно-аналітичний збірник*: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpnevakonferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.naukprakt.konferentsiya/Informanalitycz.zbirnOsvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf> (дата звернення 21.03.2023).
6. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність. Науково-методичний збірник: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpnev-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Nauk-metod.zbirnyk-Osv.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu-%20Innovatsiyna.ta.projektna.diyalnist.pdf> (дата звернення 22.03.2023).
7. Лазарева М. Освіта в розрізі: філософський аналіз викликів і реалій сьогодні: URL: <https://doi.org/10.36074/2663-4139.10.07> (дата звернення 23.03.2023).